

НАПРЯМ 20. МОВИ ЄС І ТРАНСФОРМАЦІЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-128>

Белькова С. В.,

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри журналістики та української філології
Класичного приватного університету
м. Запоріжжя, Україна*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРИНЦИПИ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ

Європейська інтеграція України передбачає не тільки політичні та економічні зміни, а й глибинні перетворення у сфері мовної політики. Мова стає одночасно і маркером національної ідентичності, й інструментом інтеграції в європейський культурно-правовий простір. Саме тому дослідження європейських принципів мовної політики та шляхів їх імплементації в українському контексті є ключовим завданням на сьогодні.

1. Багатомовність як стратегічна цінність ЄС. Європейський Союз розглядає багатомовність як одну з базових демократичних та культурних цінностей. Вона є не лише засобом збереження культурної спадщини, а й важливим інструментом економічної мобільності, конкурентоспроможності ринку праці та соціальної інтеграції. Це вказано в документах Європейської Комісії, зокрема у Плані дій з вивчення мов і підтримки лінгвістичного розмаїття (COM(2003) 449) [2].

2. Подвійна структура мовної політики Європи. Мовна політика Європи має два ключові виміри: захист прав національних, регіональних мов та мов національних меншин, гарантований Європейською хартією регіональних або мов національних меншин (1992) [4] і Рамковою конвенцією про захист національних меншин (1995) [6] та інституційний мультилінгвізм у структурах ЄС, який забезпечує рівний доступ громадян до документів та процедур усіма офіційними мовами [3].

3. Дотримання балансу між державною мовою та мовами меншин. Європейська практика свідчить про те, що ефективна мовна політика поєднує пріоритет державної мови із системою правових і дієвих гарантій для мов національних меншин. Це реалізується у сфері освіти,

медіа, адміністративних послуг (у Румунії чи Латвії наприклад). Такий підхід сприяє зниженню напруги та соціальній згуртованості [4; 6].

4. Виклики та здобутки українського законодавства 2019 року. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019) закріпив провідну роль української мови в державному управлінні, освіті, культурі та ЗМІ [1]. Проте Венеційська комісія (2019) наголосила на необхідності додаткових механізмів захисту прав мовних меншин, щоб уникнути ризику дискримінації [7].

5. Євроінтеграційний вимір мовної політики України. Угода про асоціацію з ЄС (2014) передбачає співпрацю у сфері освіти, культури й мовної політики, акцентуючи на підтримці мовного розмаїття [5]. Це зобов'язує Україну гармонізувати власне законодавство з європейськими нормами та практиками.

6. Інституційна спроможність як умова імплементації. Європейський Союз наголошує, що реалізація мовної політики потребує належного кадрового, фінансового й організаційного забезпечення. У країнах-членах ЄС значна увага приділяється мовній освіті, підготовці державних службовців, розвитку перекладацької інфраструктури та електронних сервісів [3]. Це означає, що в Україні потрібно створити дієві інституції, здатні підтримати мовну реформу на практиці.

7. Механізми моніторингу та захисту прав. У країнах Європи діють прозорі механізми контролю: звіти в межах Хартії та Рамкової конвенції, інституції омбудсмена, спецкомісари [4; 6]. В Україні варто запровадити подібні інструменти для забезпечення ефективного контролю та своєчасного реагування на мовні конфлікти.

8. Мовні реформи в комунікаційному аспекті. Мовна політика Європейського Союзу супроводжується інформаційними кампаніями та широким громадським діалогом. Це дає можливість уникати відчуття примусу та формувати позитивний імідж реформ. Тому в Україні важливо вибудувати «спільну» історію про те, що багатомовність – це частина нашого європейського шляху [3].

9. Мовна політика в цифровому вимірі. Сучасна світова мовна політика включає доступ до електронних ресурсів і державних послуг різними мовами. Європейський Союз активно розвиває цифрові перекладацькі інструменти та системи локалізації державних сервісів [2]. Тому Україні треба врахувати цей аспект, щоб гарантувати рівний доступ усіх громадян до цифрових сервісів.

Загалом найбільш придатна модель трансформації мовної політики в Україні має передбачати поступове посилення ролі державної мови при одночасному збереженні дієвих гарантій для мовних меншин. Це відповідає європейським принципам та забезпечує стабільність і соціальну єдність [4; 7].

Отже, імплементація європейських принципів мовної політики в Україні має ґрунтуватися на поєднанні пріоритету державної мови

з реальними гарантіями для мовних меншин. Такий підхід відповідає міжнародним стандартам, сприяє соціальній стабільності та формує позитивний імідж України як держави, що поділяє цінності Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 16.07.2019. Дата оновлення: 12.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 26.09.2025).

2. Action Plan: Promoting language learning and linguistic diversity (COM(2003) 449). Brussels : European Commission, 2003. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0449:FIN:en:PDF> (дата звернення: 24.09.2025).

3. Communication on Multilingualism. Brussels : European Commission, 2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0554:FIN:en:PDF> (дата звернення: 24.09.2025).

4. European Charter for Regional or Minority Languages. Strasbourg : Council of Europe, 1992. URL: <https://rm.coe.int/1680695175> (дата звернення: 24.09.2025).

5. EU-Ukraine Association Agreement. Brussels : European Union, 2014. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_internation/2014/295/oj/eng (дата звернення: 26.09.2025).

6. Framework Convention for the Protection of National Minorities. Strasbourg : Council of Europe, 1995. URL: <https://rm.coe.int/16800c10cf> (дата звернення: 20.09.2025).

7. Opinion on the Law on ensuring the functioning of Ukrainian as the State Language. Strasbourg : Venice Commission, 2019. URL: <https://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/opinion-960> (дата звернення: 20.09.2025).